Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Julen Madariaga Agirre

Bilbo, Bizkaia
(1932-2021)

Aurkibidea

Biografia

Bilboko Abandon jaio zen. Aita eta aitona legegizonak zituen. Aitona izan ei zen Lizarrako Estatutuaren (1932) idazle nagusiena. 1937ko martxoan itsasontziz Iparraldera ebakuatu zuten amarekin eta neba-arrebekin batera, eta handik gutxira Arrotxelan barkua hartu eta Txilera joan ziren bizitzera, senideak baitzituzten han. Bilbora itzuli zen 1946an. Deustun eta Oviedon egin zituen unibertsitate-ikasketak, "abokatu-ekonomista" karrera, hain zuzen. 1962an Doktoradutza egin zuen Cambridge-n. 1952-53 aldera EKIN taldearen sorreran parte hartu zuen eta 1959an ETArenean, Txillardegi, Benito del Valle eta beste batzuekin batera. Sei hilabete egin zituen preso Carabanchelen 1960-61ean. Irten eta gutxira, Iparraldera joan zen bizitzera. Harrezkero, Herri Batasuneko, Elkarriko eta Aralarreko kide izan zen, besteak beste. Euskaldun berria, Xabier Peñarekin hasi zen euskara ikasten 50eko hamarkadan.

Egin genion ia bost orduko elkarrizketan bere bizitzaren lehen partea jorratzeko astia izan genuen bakarrik. Baina tartean badira zertzelada batzuk gauza berriagoez.

Zintak

BIL-001

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin - Etxeberria, Eider
- **Data**: 2012-04-03
- **Iraupena**: 70 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elexpuru, Juan Martin

BIL-002

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin - Etxeberria, Eider
- **Data**: 2012-04-03
- **Iraupena**: 46 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elexpuru, Juan Martin

BIL-003

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin - Etxeberria, Eider
- **Data**: 2012-04-03
- **Iraupena**: 115 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elexpuru, Juan Martin

BIL-004

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin - Etxeberria, Eider
- **Data**: 2012-05-02
- **Iraupena**: 35 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Aitaren familiak Txorierrin du jatorria

- **Erref**: BIL-001/001
- **Iraupena**: 0:03:02. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:03:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Agurrak. Izen-abizenak. Sei belaunaldiz bizi dira Madariagatarrak Bilbon. Aitaren partetik, Txorierrin dute jatorria, Larrabetzuko Elexalden. "Parroquia Juradera" izandako lekua da. 1488raino heldu ziren familiaren jatorriaren araketan. Konbentzioko Gerran frantsesek eliza eta artxibo guztiak erre zituzten.

2. Aitona Txilera bizitzera, soldadutzari ihesi

- **Erref**: BIL-001/003
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:07:10. **Bukatu**: 00:09:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
- Diaspora » Disporara bidaia » Diasporara joateko arrazoiak

Laburpena:
Bigarren Gerra Karlistaren ondoren, zergak jasotzeko eskubidea galtzeaz gain, soldadutzara egitera behartu gintuzten euskaldunak. Hori dela eta, aitona Txilera joan zen ez egiteagatik. 36ko gerran Francoren alde egon zen aitona.

Transkripzioa
- Eta gure aitona Txilen ibili zen. Gauza interesgarri bat dugu hor. Badakik gure bigarren gerla karlista 1876an amaitu zela eta gero gero-gerokoa, badakigu alukeria eta nola Bergarako kontua eta. Eta hor guk, euskaldunok, geratzen zaizkigun azken... zera, askatasuna edo libertatea edo politikoen aldetik eta, hor galdu genituen. Eta izan zen zergak, alde batetik; lehen aldikoz hasi ginen gu Espainiako zergak pagatzen. Eta lehen aldikoz, batez ere, soldaduska egiten, ez gure milizietan –Gipuzkoan, Bizkaian, Araban eta–, baizik eta Espainiako zera, armadan. Eta gazte asko, dirudienez, ordungo zera, 1976an, delako saldu, salda... jesus, esan dugu ba...!
- Soldaduska?
- Nola?
- Soldaduska.
- Bai, soldaduska, bai. Zera, arrotzaren armada, arrotzaren... ez egiteagaitik Ameriketara joan ziren, eta haien artean gure aitona.
- Aitona, e?
- Gure aitona joan zen Ameriketara, soldaduska ez egiteagaitik, baina batere abertzale izan gabe, e! Nere ustez jende horrek, jende xinplea eta, ez zekiten hori zer zen ere. Orduan. Oindiño. E? Eta areago –neri lotsa [...]–, gerla, 36ko gerla, heltzen da eta gure aitona Francorekin egon zen.

3. Gerra irten zenean familia osoa Txilera

- **Erref**: BIL-001/004
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:09:34. **Bukatu**: 00:10:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Familia osoa, gurasoak eta bost anai-arreba Txilera joan ziren gerra sortu zenean. Eta eurekin batera, Donostiako lehengusuak. Tartean "Txiki" marrazkilariaren familia.

4. Bilbo bonbardatzean babeslekura gordetzera

- **Erref**: BIL-001/005
- **Iraupena**: 0:03:59. **Hasi**: 00:10:45. **Bukatu**: 00:14:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
'Cafe Iruña'ren gainean jaio eta bizi zen Julen. Bi neskame izaten zituzten; euskaldunak, umeak euskaraz ikas zezaten. Bilbon ziren gerra

denboran. Gogoan du bonbardaketa eguna. Indabak jaten ari ziren. Hegazkinen hotsa entzutean Albiako babeslekura joan ziren. Arana Goiriren etxearen eta Justizia Jauregiaren ondoan zegoen. Abokatu kideek esan izan diote: "Begira Julen, predestinatua hengoen".</p>

Transkripzioa
- Bilbo setiatuta-ta egon zanean, zuek Bilbon zendetan gerra denporan?
- Bai, bai. Badut... igual, zea, [dana erran bihar]... bueno, hori liburuan ere agertzen da, ezta? Gerran denboran Bilbon giñen. Bilbon, Bilbon, e! Eta oso leku... seguraski hik ezautzen du edo, beharbada, Eider, Eiderrek ere bai, ba zeren eta Bilbo oso famatua da eta kanpoko... kanpoko jendea ere Euskal Herriko baiña ez bilbotarra baizik eta giputzak edota... etortzen zanian. kafetegi hori oso ezaguna da ta Iruña du izena. Ba Iruña gaiñean sortu nintzen ni. Han ekarri... –zera– ninduen amak mundura, ezta?, bigarren estaian. Eta gerran denboran, noski, ba, edozein lekutan munduan gerra dagoenean, ba gosetea ere bai izaiten da. Bueno, gehiago edo gutiago, baina... Eta aita konpondu zen – bakoitzak egiten zuen ahal zuena ezta?– Gernikako... konpondu zen Gernikako basetxe batekin eta, orduan, hangoek inddabak eta hau eta bestea eta zerrikia seguraski eta, bueno, auskalo, eta gauza asko akoplatu edo, zera, akopio egin edo ta. Eta noizbehinka aitak edo ekartzen zioten edo bera joaten zen bila Gernikara, ezta? Eta, gerla zelako, igandeetan soilik baginduen jateko inddabak. Biziki maite nituen nik. Bueno, nik eta, bueno, anaia guziak.

5. Bonbardaketei ihesi, lehenik Algortara, gero Iparraldera

- **Erref**: BIL-001/007
- **Iraupena**: 0:07:04. **Hasi**: 00:15:14. **Bukatu**: 00:22:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Bonbardaketei ihesi, Algortan etxe bat hartu zuten, Villa Numancia. Baina laster ebakuatu zituzten emakumeak eta umeak. Bera "Goizeko Izarra" izeneko itsasontzi batean eraman zuten Baionara. Itsasadarretik irteteko komeriak. Gerraontzi frankistak zelatan zeuden eta ingelesek bidalitako gerraontzi bati esker egin ahal izan zuten bidea. 1937ko martxoa zen.

6. Txileko aitona frankistak ordaindu zien barkuko txartela

- **Erref**: BIL-001/009
- **Iraupena**: 0:03:28. **Hasi**: 00:25:32. **Bukatu**: 00:29:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Sei hilabete Angelun egin eta Txilera joan ziren, Arroxelatik irtenda. Nahiz eta familiak dirua izan bankuetan, pezeta balio gabe geratu zenez, Txileko aitona frankistak ordaindu behar izan zuen bidaia.

7. Aitak arazoak Txilen sartzeko "rojo separatista" omen zelako

- **Erref**: BIL-001/010
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:29:00. **Bukatu**: 00:32:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
"Oropesa" zuen barkuak izena. Gero II. Munduko Gerran erabili zuten tropa amerikarrak Europara ekartzeko. Alemanek hondoratu zuten. Aitak ez zuen bisaturik Txilen sartzeko "rojo separatista" omen zelako. Panamako Kanalean egindako tramiteak. Frankistek propaganda aparatu handia zuten. Europako erregimen faxistak eta eliza zuten alde.

8. Maristen eskolan egur asko hartutakoa

- **Erref**: BIL-001/011
- **Iraupena**: 0:05:39. **Hasi**: 00:32:15. **Bukatu**: 00:37:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Diaspora » Ohiturak eta bizimodua diasporan » Diasporako bizimodua
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Aitonaren etxaldean eman zuten lehen urtea Txilen. Gero, hirira aldatu ziren. Oroitzapen onak gogoan gelditzen ei dira; txarrak, desagertu. Maristetan sartu zituzten lau anaiak. Fraideak espainiarrak eta italiarrak ziren, oso eskuindarrak. Egur asko hartutakoa da eskolan. Eurak ere elementu ederrak omen ziren. Aita oso liberala eta errespetutsua zen. Herritik alde egin zutenean, negar egin zuten hurbileko guztiek.

9. Aitona, autonomia estatutuaren idazleetarikoa

- **Erref**: BIL-001/013
- **Iraupena**: 0:03:42. **Hasi**: 00:40:18. **Bukatu**: 00:44:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:
Aitona, abokatua, Euzko Ikaskuntzakoa zen. Inork eskatu gabe hasi ziren euskal estatutu bat prestatzen 1928-29an. 1931an eskatu zieten autonomia estatutu bat idazteko. Lanak aurreratuta zituzten ordurako. Jose Antonio Agirreren eta haren familiaren lagunak ziren.

10. Frantzian kartzelan egon ondoren, debekatu egin zioten Ipar Euskal Herrian bizitzea

- **Erref**: BIL-001/015
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:44:15. **Bukatu**: 00:45:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Kartzela ez da errefuxiatuei ezartzen zaien zigor bakarra. Kartzelan egon ondoren, debekatu egin zioten Ipar Euskal Herrian bizitzea eta lan egitea. Dordoña ibaitik iparraldera joatera behartua zegoen. Bilbora itzultzea erabaki zuen orduan.

11. Txiletik Buenos Airesera hegazkinez

- **Erref**: BIL-001/018
- **Iraupena**: 0:04:51. **Hasi**: 00:53:35. **Bukatu**: 00:58:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
1946an Bilbora itzuli ziren anaia Jon eta biak. Aita aldare baten dauka. Aitak Txiletik Buenos Airesera lagundu zien. Hegazkinez joan ziren. Beste aukera trena zen, hiru egun behar ziren. Hegazkina txikia zen, aire presurizaturik gabea. Buenos Airesera heltzeko abenturak. Burua lehertu beharrean, belarrikomina jasan ezinik.

12. Buenos Airesetik Bilbora itsasontziz

- **Erref**: BIL-001/020
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:58:58. **Bukatu**: 01:00:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Buenos Airesetik Bilbora itsasontziz etorri ziren Aznar konpainian. Hilabete eman zuten. Denetarik zen "gutarren" artean, abertzaleak eta españolistak, gerra egindakoak gainera. Baina biziki ondo tratatu zituzten itzuli zirenean.

13. Baionako Katedraleko gose-grebaz (1974)

- **Erref**: BIL-001/021
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 01:00:08. **Bukatu**: 01:03:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Gose-greba famatu bat egin zuten Baionako Katedralean, 1974an Telesforo Monzon, Txillardegi, Julen bera eta beste berrogei bat lagunek. Polizia bonba negar eragileekin sartu zen. "Madariaga, besterik ez dugu nahi", esaten omen zuten. Ikusita jendea itotzen ari zela, entregatu egin zen. Bera eta zakurra; honek aurre egin zien poliziei; dena filmatua dago.

14. Marc Legasseren interpretari-lan bitxia poliziaren eta grebalarien artean

- **Erref**: BIL-001/023
- **Iraupena**: 0:02:33. **Hasi**: 01:03:48. **Bukatu**: 01:06:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Marc Legasse-k organo kontzertuak ematen zieten gose-greba garaian Baionako Katedralean. Eta horretaz gain, itzultzaile-interpretari lanak egiten zituen polizia eta grebalarien artean, oso modu bitxi batez.

15. Fresnes-ko ospitalean maoista batekin

- **Erref**: BIL-001/025
- **Iraupena**: 0:03:45. **Hasi**: 01:06:30. **Bukatu**: 01:10:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Konpromisoa hartu zuten grebarekin jarraitzeko eramaten zituzten lekuan. Bera Baionako kartzelara eraman zuten lehendabizi. Hotz handiak eta grebak gaixotuta, Pariseko Fresnes-era eraman zuten gero, han ospitalea zegoelako. Ospitalean, tranpako gose-greba egiten ari zen maoista bat ezagutu zuen.

16. Irakasle mutxurdin gaizto batek Institutuan gorriak ikustarazi zizkion

- **Erref**: BIL-002/001
- **Iraupena**: 0:05:30. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:05:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Txiletik hamalau urterekin itzuli eta Institutuan hasi zen Bilbon. Oso oroitzapen txarra du. Ameriketan ez zen latina eta greziera erakusten. "Mutxurdin" hitzaren etimologiaz. Bazen Institutuan irakasle mutxurdin bat, gaiztoa, beltzak ikustarazi zizkiona. Bazekien "rojo separatista" ginela, eta ikasi arren, 0 jartzen zion.

17. Julen erraldoia mutil koskorren artean Institutuan

- **Erref**: BIL-002/003
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:06:01. **Bukatu**: 00:08:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Ikasgai batean "0" izanez gero, ezin zen bataz bestekoa egin. Bizpahiru urte galdu zituen horregatik. Getxoko Institutuko argazki zaharretan ikusten dira mutil koskorrak praka motzetan, eta erraldoi bat: Julen.

18. "Oztopo izan dena abantaila bilakatzen da batzuetan"

- **Erref**: BIL-002/005
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:08:28. **Bukatu**: 00:10:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:
Errebalida Espainian egin behar izan zuen, Euskal Herrian ezin baitzen. Oviedon galdutako ikasturteak berreskuratu zituen. Oztopo izan dena abantaila bilakatzen ei da batzuetan.

19. Ez zegoen neska bakar bat ere bere klasean

- **Erref**: BIL-002/007
- **Iraupena**: 0:00:43. **Hasi**: 00:11:07. **Bukatu**: 00:11:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
1952an ez zegoen Deustun bere klasean neska bakar bat ere. Orain berriz, gehiengoa izango dira

20. Aita Urrutia jesuitak jakin gabe lagundu zuen Ekin-ETA sortzen

- **Erref**: BIL-002/008
- **Iraupena**: 0:03:46. **Hasi**: 00:11:50. **Bukatu**: 00:15:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Aita Urrutia, Jatabekoa izatez, administratiboko irakaslea Deustun. Oso jakintsua. PNVkoa zen pentsamenduz. 1978ko estatutua idazten lagundu zuen. Haren bidez ezagutu zuen Julenek Gurutz Ansola, azpeitiarra. Julenek "abogado economista" ikasi zuen. Urrutiak bere aldetik ezagutzen zituen Jose Manuel Agirre, Gurutz Ansola eta Julen. Ikusi zuen hirurak abertzaleak zirela, eta hirurak bildu zituen. Ez da oroitzen zein momentutan batu ziren Benito del Valle eta abarrekin.

21. Nola ezagutu zuen Madariagak Txillardegi

- **Erref**: BIL-002/009
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:15:36. **Bukatu**: 00:17:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Txillardegi aspalditik ezagutzen zuen Julenek, txiripaz. Amak ahizpa zuen ezkonduta Donostian, eta oporretan Julen eta anaia Jon sarri joaten ziren hara. Antiguan ezagutu zuten elkar, 16-17 urte zituela. Albisu ere bai. Nork erran lau edo bost urte geroago Ekin eta ETA bezalako erakundeak sortuko zituztenik?

22. Madariagak eta Txillardegik erdaraz elkarrekin

- **Erref**: BIL-002/011
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:17:57. **Bukatu**: 00:19:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
16-17 urterekin erdaraz jarduten zuten Madariagak eta Txillardegik, ez baitzekiten euskaraz. Zertxobait bazekien Julenek, umetan neskameekin ikasita.

23. Gaztelaniaz Ameriketako doinuarekin

- **Erref**: BIL-002/012
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:19:15. **Bukatu**: 00:20:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:
Ameriketara bost urterekin heldu zen. Han ikasi zuen gaztelania, hangoa eta hango doinuarekin.

24. Xabier Peñarekin eta Alfontso Irigoienekin ikasi zuen euskaraz

- **Erref**: BIL-002/013
- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 00:20:16. **Bukatu**: 00:22:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Xabier Peñarekin eta Alfontso Irigoienekin ikasi zuen euskaraz Bilbora itzulitakoan. Asko estimatzen zuen Julenek Alfontso (hau ere Ekin-en sortzaileetarikoa, bertsolaritzaren sustatzailea izateaz gain). Txilera joatean ahaztu zitzaion zekien euskara apurra.

25. Uda Nabarnizen mintza-praktika egiteko

- **Erref**: BIL-002/014
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:22:12. **Bukatu**: 00:23:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:
Ez du oroitzen zein maiztasunekin ziren euskarazko klaseak. Nabarnizen eman zuen uda oso bat euskara praktikatzen. Herri-euskara, jakina, bizkaiera.

26. Ezagutu zuen Bilboko lehen ikastolen sorrera

- **Erref**: BIL-002/015
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 00:23:45. **Bukatu**: 00:25:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Bizkaiko ikastolen hastapenak ezagutu zituen. Xendra Kalean (Sendeja), erdi klandestinoki, batez ere anaia Nikola eta haren emaztearen etxean. Horrela, Bilboko hainbat etxetan, eta gauza bera Donostian eta abar. Lau edo bosti ume andereño batekin.

27. Ameriketan bizitza teknikolorez, Bilbora heldu eta zuri-beltzean

- **Erref**: BIL-002/018
- **Iraupena**: 0:05:15. **Hasi**: 00:27:08. **Bukatu**: 00:32:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
13-14 urteko gazteentzat berdintsuak dira zenbait bizipen munduko parte gehienetan. Ameriketan bizitza teknikolorez ikusten zuen, Bilbora heldu eta zuri-beltzean. Hiri zikina eta abandonatua zen. Autoak han zernahi mota eta koloretakoak, hona heldu eta denak beltz edo gris, eta ttipiak. Jendearekin hitz egitean, tristura, beldurra sumatzen zen. Kulturaz eta politikaz ezin zen hitz egin. Herria etsita, burumakur.

28. Hamahiru urteko mutiko baten ametsak

- **Erref**: BIL-002/019
- **Iraupena**: 0:03:27. **Hasi**: 00:32:23. **Bukatu**: 00:35:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Aitak Buenos Airesen argitaratzen zen Ekin bildumako liburuak erosten zituen, eta berak irakurri. Hamahiru urterekin bazuen bere helburua: Euskal Herrira itzuli behar zuen eta zerbait egin. Fededuna zen garai hartan, eta bi gauza eskatzen zizkion jainkoari: ez hiltzea Euskal Herria berriz zapaldu gabe, eta neska batekin jo gabe.

29. Kanarietan eskala gose-denbora gordinean

- **Erref**: BIL-002/021
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:36:30. **Bukatu**: 00:38:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Etorrerako bidaian Kanarietan egin zuten eskala. Barkua gariz zamatuta zekarten. Harrituta geratu ziren jendea zein argal zegoen ikusita. Gose-denbora zen.

30. Bilbora iritsi zireneko zirrarak

- **Erref**: BIL-002/023
- **Iraupena**: 0:04:14. **Hasi**: 00:38:39. **Bukatu**: 00:42:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:
Gogoan du nola iritsi ziren Bilbora. Abran itsas armadako ontziak. Itsasadarretiko sarrera oso hunkigarria izan zen Nikola anaiarentzat eta bientzat. Zirrara ikaragarria familia kideekin elkartu zirenean. Jendea burumakur eta etsita zegoen.

31. Hiru nazionalitate ditu Madariagak

- **Erref**: BIL-003/002
- **Iraupena**: 0:04:21. **Hasi**: 00:00:15. **Bukatu**: 00:04:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Bi osaba guztiz españolistak zituzten Bilbon. Txiletik itzuli zirenean Jon eta biak, ondo hartu zituzten. Egunak igarotzen zituzten euren etxean. Gero Txilen alderantzizkoa gertatu zitzaien. Fresnesen greba egin ondotik Txilera bidali zuten, Orly-tik hegazkinez. Hiru nazionalitate ditu: Txiletarra, frantziarra eta espainiarra.

32. Frankismoaren aurkakoak elkarretaratzen

- **Erref**: BIL-003/005
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:06:36. **Bukatu**: 00:09:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Egonezin handia zegoen sasoi hartan (1945-50) zenbait zirkulutan. Frankismoaren aurkakoak elkarretaratzen joan ziren. Bazen ezkerreko jende ez abertzalea, eta karlista "onargarriak", gero eurak... Elkar ezagutuz joan ziren poliki-poliki. Berrogei bat lagun izango ziren orduko bilkuretan.

33. Abertzaleak elkar ezagutzen eta biltzen

- **Erref**: BIL-003/006
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:09:12. **Bukatu**: 00:11:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Azkenean dozena bat lagun geratuko ziren, galbahea pasatu ondoren. Barandiaran, Benito del Valle, Txillardegi, Alfontso Irigoien... Julenek uste du Alfontso apur bat minduta geratu zela eurekin, taldeko norbaitek erabili egin zuelako zenbait eginkizunetarako. Ikasle ez zen bakarra zen. Ekin, barne aldizkariaren izena zen lehenik

34. Ekinen sorrera 1952an

- **Erref**: BIL-003/008
- **Iraupena**: 0:02:36. **Hasi**: 00:12:30. **Bukatu**: 00:15:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Benito del Valle, Alfonso Irigoien, Txillardegi, Jose Manuel Agirre, Barandiaran... geratu ziren taldean. Eta erabaki zuten zerbait ezberdina egitea, gure herria hiltzen ari zela ikusita. Eta astero biltzen hasi ziren. 1952-53 ikasturtean sortu zen Ekin.

35. Lehen helburua: independentzia

- **Erref**: BIL-003/009
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:15:06. **Bukatu**: 00:17:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Sei urtez harremanetan ibili ziren Ekin gisa PNVrekin eta abarrekin. Orduan eta orain lehen helburua: independentzia. Horretan ez da batere diferentziarik orduko Ekin eta oraingo ETAren artean. Eta barne demokrazia handia zegoen urte haietan. Dena eztabaidatzen zen.

36. EAJrekin harremanak ETA sortu aurretik

- **Erref**: BIL-003/010
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 00:17:47. **Bukatu**: 00:20:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
ETAren lehen asanblea 1962an izan zen. PNVko Ajuriagerrarekin ("El Almirante") eta beste batzuekin harremanak izan zituzten elkarlan posible bati begira. Fitxa polizialik gabeko bi edo hiru militante taldean integratzea proposatu zioten baina jelkideek ez zuten onartu. Amezaga, Gallastegi, Isasi... jelkideak.

37. Ekin eta ETAren hasierako bilera lekuak

- **Erref**: BIL-003/012
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:21:29. **Bukatu**: 00:22:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Barandiaran, Benito del Valle eta bere etxean biltzen ziren. Barandiaranena Elkano kafetegiaren parean zegoen (hemen biltzen ziren Bizkai Buru Batzarrekoak: Ajuriagerra, Retolaza, Artetxe eta abar).

38. Klandestinitatean nola ibili jakiteko esku-liburua

- **Erref**: BIL-003/013
- **Iraupena**: 0:01:53. **Hasi**: 00:22:55. **Bukatu**: 00:24:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Alderdi komunistatik, Austriatik, Vaticanotik eta abar dokumentazioa bildu zuten klandestinitatean nola ibili ikasteko. Gero esku-liburutto bat atera zuten, "normas de seguridad", erdaraz. Txillardegi, Alfontso eta Gurutz Ansola kenduta, besteak euskaraz ikasten ari ziren; eta ikasi zuten gehienek.

39. Bizirik geratzen diren ETAko hiru sortzaileak biltzekotan

- **Erref**: BIL-003/014
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:24:48. **Bukatu**: 00:26:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
ETAren sortzaileetarik hiru daude bizirik: Jose Manuel Agirre, Iñaki Larramendi eta bera. Agirreri proposatu zion hirurak elkartu, memoria freskatu eta hirurak sorrerako gauzez ados daudenaz idaztea eta sinadura jartzea. Egitekotan dira.

40. Hainbat goitizen erabili zituen klandestinitatean

- **Erref**: BIL-003/015
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:26:34. **Bukatu**: 00:27:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Etxean ditu ETAren lehen asanbladako aktak. Oso laburrak dira. Hainbat izengoiti erabili zituen klandestinitatean. Izena aldatu zalea zen.

41. Belloc-eko Monastegian (Bastida) egin zen ETAren lehen Asanblada

- **Erref**: BIL-003/017
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:28:58. **Bukatu**: 00:30:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Belloc-eko Monastegian (Bastida) egin zen ETAren lehen Asanblada, 1962an.

Dozena bat lagun izango ziren. Fraideekin bazkaltzen zuten. Erakundea poliki-poliki handitzen joan zen.

42. Militanteak formatzeko materiala sortzen

- **Erref**: BIL-003/018
- **Iraupena**: 0:04:33. **Hasi**: 00:30:06. **Bukatu**: 00:34:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Lan asko egin zuten formazio-materiala sortzen. Makinaz asko idatzi behar izaten zuten. Eurek lantzen zituzten gaiak: Historia: prehistoria, erdi aroa, Karlistadak, Arana Goiri... Foruak, erakundeak (diputazioak etab.), ekonomia, frankismoa, Falange Española, irakaskuntza... (azken biak Julenek berak egin zituen). Eurak lehenik, eta gero militanteak formatzeko.

43. Bilkura zabalak eta itxiak

- **Erref**: BIL-003/019
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:34:39. **Bukatu**: 00:37:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Bilkura itxiez gain, zabalak ere egiten zituzten: konfiantzako pertsonei deitzen zitzaien taldera, eta informazioa ematen zitzaien, beti esanez inor eta ezer ez zegoela atzean. Beti isilean. Lau edo bost lagun biltzen ziren, sekula ez zazpi edo zortzi baino gehiago, segurtasunagatik.

44. Militante berriaren lehen pausoak

- **Erref**: BIL-003/021
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:38:08. **Bukatu**: 00:41:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Militanteak lortzea ez zen erraza. Ikastaroa egiten zuten zazpi edo zortzitik bat edo bi bihurtzen ziren militante. Orduan esaten zitzaien zer zegoen atzea. Harri eta zur geratzen ziren. Eginkizun bat izendatzen zitzaion bakoitzari. Gero, bigarren ikastaldi batean parte hartzen zuten. Lehen gaia "normas de seguridad" zen.

45. Hiru eredu: Tunisia, Israel eta Irlanda

- **Erref**: BIL-003/022
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:41:00. **Bukatu**: 00:42:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Askapen nazionalean hiru eredu zituzten: Tunisia (gero Burgiba alu bat izango zen), Israel, batez ere hebraieraren kontuagatik, eta Irlanda.

46. Askapen nazionala lehendabizi

- **Erref**: BIL-003/024
- **Iraupena**: 0:02:08. **Hasi**: 00:44:09. **Bukatu**: 00:46:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
ETAren barruan eztabaida gogorra izan dira beti askapen nazionala eta soziala direla eta. Krutwig-ek simil bat egiten zuen: lehenengo misila: askapen nazionala lortu behar du herri batek. Hori lortutakoan, askapen soziala. Denek lehen kolpez ulertzen zuten haren ideia.

47. Cambridge-tik itzuli eta kartzelara

- **Erref**: BIL-003/025
- **Iraupena**: 0:06:33. **Hasi**: 00:46:17. **Bukatu**: 00:52:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Donostiako trenaren ekintza gertatu (ETA Donostiara Eibar aldetik zihoan frankisten tren bat karriletik ateratzen saiatu zen 1962ko uztailaren 18an) eta gutxira itzuli zen Julen Cambridgetik. Agorrilaren (abuztua) 4an Bakion zen Julen lagun batzuekin; tabernatik irten eta beren etxera abiatu zen oinez. Etxe parean polizia zuen zain. Hango lagun batzuk ohartu ziren, baina ez zuten abisua pasatzeko astirik izan. Atxilotu eta Donostiako kuartelera eraman zuten. Ez zekien ezer Donostiako ekintzaz.

48. ETAren lehen bi ekintzak Bilbon

- **Erref**: BIL-003/026
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 00:52:50. **Bukatu**: 00:55:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Bilbon bi ekintza egin ziren: 1) Hierro egunkariari sua eman zioten kaleko soto-leiho batetik. 2) Bilboko komisariako baratzera dinamita bota zuten. Izutzea, beste helbururik gabe. Esan beharrekoa da komisariako etxe hori Julenen lehen emaztearen familiakoa zela, frankistek kendutakoa.

49. Gasteizen Gobernu Zibileko besaulkiari su

- **Erref**: BIL-003/027
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:55:37. **Bukatu**: 00:57:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Gasteizen Gobernu Zibileko itxarongelara sartu ziren aitzakiaren batekin, eta hango besaulkian kloratoa ezarri zuten. Kloratoak sutu egiten du denbora batera.

50. Santanderren, Alerta egunkariaren aurka

- **Erref**: BIL-003/028
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:57:22. **Bukatu**: 00:58:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
"Arbol Malato"ren ohiturari uko eginez, Santanderren Alerta egunkariaren egoitzan sua eragin zuten.

51. Entrenamenduak basoan

- **Erref**: BIL-003/029
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 00:58:27. **Bukatu**: 00:59:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Entrenamenduak egiten zituzten basoan, aldez aurretik aukeratutako lekuetan. Landetan, esate baterako.

52. Torturetan hiru saihets hautsi zizkioten

- **Erref**: BIL-003/031
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:59:38. **Bukatu**: 01:02:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Atxilotu zutenean, lau egun eduki zuten Donostian torturapean. Meliton Manzanas zen torturatzailea. Gero Madrilera eraman zuten tren korreoan; 22 orduko bidaia. Oso gaizki pasatu zuen hiru saihets hautsiak zeramatzalako torturengatik. Oso minberak dira saihets hautsiak.

53. Carabanchelera heltzea ia zerura heltzea

- **Erref**: BIL-003/033
- **Iraupena**: 0:03:11. **Hasi**: 01:02:53. **Bukatu**: 01:06:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Carabanchelera ailegatzea infernutik ia zerura heltzea izan zen. Kuarentenan izan zuten han denboraldi batez. Oso funtzionario gaiztoak egokitu zitzaizkion.

54. Carabanchelen berriz torturatu zuten

- **Erref**: BIL-003/034
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 01:06:04. **Bukatu**: 01:07:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Poz handia hartu zuen bere erkideak Carabanchelen ikustean. Astean behin zinea izaten zuten;behin, eten, eta abisua entzun zen: "que salga el preventivo Julian de Madariaga a diligencias". Beste lau egun eta gauez torturatu zuten, baina "ez zuten lortu".

55. Multikopista salbatzeko komeriak

- **Erref**: BIL-003/035
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 01:07:28. **Bukatu**: 01:09:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Multikopista salbatzea zen bere helburua. Beren altxor handia zen. Danimarkakoa. Bilboko bulego baten zuten. Anaia inplikatu zuen horretarako. Atxilotu egin zuten anaia Bilbon hori dela eta. Bitartean bi erkidek makina motokarro batean hartu eta bizpahiru egunez kalez kale erabili zuten. Horrela salbatu zen multikopista

56. Carabanchelen preso sei hilabetez

- **Erref**: BIL-003/037
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 01:10:15. **Bukatu**: 01:13:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Carabanchelen sei hilabete egin zituen. Iñaki Larramendi, Imanol Laspiur eta

Rafa Albisurekin batera egon zen. Gela berean zeuden eta han zein patioan hizketarako edo irakurtzeko aukera izaten zuten. Frantziako sistema, berriz, ezberdina zen. Denbora gehiena gela indibidualetan itxita ematen da.

57. Jasandako torturak paper batean idatzi zituzten

- **Erref**: BIL-003/038
- **Iraupena**: 0:03:18. **Hasi**: 01:13:00. **Bukatu**: 01:16:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Erakundeko militanteak, segurtasun neurriak hartzeaz gain, formazio klaseekin hasi ziren: matematika, frantsesa, ingelesa... Gero paper berezi batean bakoitzak jasandako torturak idatzi zituen. Liburu batean argitaratuko laster paper haiek. Garai hartan ere tortura haien berri Vaticanora heldu zen, eta baita BBCra ere, Julenen aitak egindako itzulpenaren bidez. 1961a zen.

58. ELAko hiru eta PNVko bat espetxekide

- **Erref**: BIL-003/039
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 01:16:18. **Bukatu**: 01:19:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Hogeita hamar bat euskaldun ziren Carabanchelen. ELAko hiru. PNVko bat, Sabin Barrena, hau nahastua zegoen alderdiak aliatuen alde antolatutako informazio zerbitzuetan.

59. Komunistekin eta libertarioekin kartzelan

- **Erref**: BIL-003/040
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 01:19:30. **Bukatu**: 01:20:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
100 bat komunista zeuden hasieran Carabanchelen, 40 bat gerora. Harreman zailak zituzten. Stalinen garaia zen artean. Haren metodoak erabiltzen zituzten. Hainbat aldiz harrapatu zituzten beren solasak entzuten atearen atzean. Zortzi libertario espainiar ere baziren. Horiekin primeran konpontzen ziren. Dena eskaintzen zioten elkarri.

60. Torturak salatu ala ez, eztabaida.

- **Erref**: BIL-003/041
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 01:20:50. **Bukatu**: 01:23:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Une batean, eztabaida sortu zen presoen artean torturak publikoki salatu ala ez. Luze jardun zuten. Batzuek ez zuten salatu nahi errepresalien beldurrez. Zazpi ziren, botaziora eraman, eta lauk ezetz eta hiruk baietz. Julen salatzearen aldekoa zen.

61. Harrera ikaragarria presoei trenean eta Donostiako geltokian

- **Erref**: BIL-003/042
- **Iraupena**: 0:03:16. **Hasi**: 01:23:37. **Bukatu**: 01:26:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
1961eko urtarrilean irten zen kartzelatik. Guarda zibilez inguratuta, trenez ekarri zituzten. Mirandan presoen aldeko jendea igotzen hasi zen. Orduan debekatuta zeuden abesti guztiak kantatzen hasi ziren eurak. Guardia zibilak urduri. Donostiako geltokian izugarrizko jendetza harrera egiten, tartean Julenen familia artekoak. Gaua Martutenen eman eta hurrengo egunean karrikara, libre.

62. Espia bat jarri zuten Julenen etxe atarian

- **Erref**: BIL-003/044
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 01:27:08. **Bukatu**: 01:29:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Espia bat jarri zuten Julenen etxe atarian. Etxe aurrean eserita, egunkaria irakurriz denbora guztia. Leku guztietara jarraitzen zioten. Arriskua ikusita erakundearentzat, urte sabatikoa hartzea pentsatu zuen. Horrela, 1961eko apirilaren 14an, Errepublikaren Eguna, Iparraldera pasatu zen Dantxarineatik.

63. II Mundu-gerrako materiala lortu zuten anarkistengandik

- **Erref**: BIL-003/046
- **Iraupena**: 0:05:15. **Hasi**: 01:30:50. **Bukatu**: 01:36:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
1962an, Baionako anarkista talde batekin harremanetan jarri ziren, eta haien bitartez, Okzitaniako Tolosakoekin. Tartean zen Federica Montseny,

Errepublikako ministra izandakoa. Erresistentzian erabilita gero, lurpean gordeta zeukaten armamentua. Atera, konponketa batzuk egin eta ETAkoen esku geratu zen. Oso material ona omen zen.

64. Julenen aurkako segada Boluetan, hau Cambridgen zelarik

- **Erref**: BIL-003/048
- **Iraupena**: 0:03:02. **Hasi**: 01:37:35. **Bukatu**: 01:40:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Lehen aipaturiko "urte sabatikoa", Cambridgeko unibertsitatean igaro zuen 1961-62 ikasturtean, doktoretza egiten. Julen Cambridgen zela, 1962ko martxoan, guardia zibilak segada bat prestatu zuen Boluetan, auto bat tirokatu barruan bera zihoalakoan, eta pertsona bat hil eta beste bi zauritu zituzten. Oso informazio txarra omen zuen estatuak. Ez zekiten Madariaga Ingalaterran zenik. Tartean Bilbora etorri zen anaiaren ezkontzara. Hegazkinez egiten zuen atzera-aurrera, baina inoiz ez Bilbotik. Madril, Biarritz... ziren puntuak.

65. Borroka armatuaren oinarrizko etikaz gogoetak

- **Erref**: BIL-003/050
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 01:43:00. **Bukatu**: 01:44:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Astakeria asko egin da. Borroka armatuaren oinarrizko etikaz gogoetak. Azkoiti, Etxabe, Esnaola, Fandó... oso larriak iruditzen zaizkio horien aurkako difamazio kanpainak. Inkisizioa geure artean.

66. Txema Monterok bere bulegoan lan egiteko aukera eman zion egora zail batean

- **Erref**: BIL-003/051
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 01:44:50. **Bukatu**: 01:47:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Txema Monteroren aurka ere kanpaina gogorra egin zen. Txema izan zen bakarra Juleni egoera zail batean bere bulegoa ireki ziona lan egiteko. Sabino Arana Fundazioko zuzendaritza dela eta bien arteko solasak.

67. Minduta zenbait jenderekin

- **Erref**: BIL-003/053
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 01:51:30. **Bukatu**: 01:54:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Floren Aoizek berari buruz "tonto útil" zela esan zuen; 'Diario Vasco'n eta abar jaso ziren haren hitzak. Oso minduta dago horrekin. Patxi Zabaletak defendatu zuen. Duela 18 urte gertatu zen hori, eta geroztik ez dio ez barkarik eskatu, ez hitzik zuzendu. Ez dute gizonki jokatzen, eta horrelakoez ez da fidatzen.

68. 1963ko Itsasuko Aberri Eguna

- **Erref**: BIL-004/002
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 00:00:28. **Bukatu**: 00:03:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Oso oroitzapen ona du lehen Aberri Egun hartaz. Enbata eta ETAren artean egin zuten antolaketa, anaia-arrebak bezala. Hitzaldiak, bazkaria, bertsolariak... Ximun Haran eta Julenek, Iparraldearen eta Hegoaldearen izenean, Gernikako Arbolaren kimu bat landatu zuten. Gero, etsaiek arbolatxoa hondatu zuten hiru edo lau aldiz, eta orduan erabaki zuten haren ordez harri eder bat ipintzea.

69. Iparraldearentzat gertaera garrantzitsua Aberri Egun hura

- **Erref**: BIL-004/004
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:04:40. **Bukatu**: 00:07:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Iparraldearentzat danbateko handia izan zen Aberri Egun hura. Enbatak hurrengo egunean zenbaki berezi bat atera zuen han esandakoekin. Labegerie ere han zen, baina tamalez Frantziaren alde joan zitzaigun. Bada muga bat Iparraldean: 1960aren aurrekoa eta geroztikoa.

70. Iparraldeko gose-greba, kontzientzia piztailea

- **Erref**: BIL-004/006
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:08:25. **Bukatu**: 00:11:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Iparraldeko zenbait jende preso hartu zuten, eta hiru pertsonak gose-grebari ekin zioten. Oihartzun handia izan zuen, arras mobilizatu zuen jendea iparraldean. Gose-grebalaria gehituz joan zen. Beste gose-greba batzuk ere izan ziren. Elkarrizketatzaileak aipatu diona 1971koa izango da ziurrenik. Berrogei bat lagun bildu ziren, Telesforo Monzon tartean.

71. Marc Legasse itzultzaile eta organista gose-greban

- **Erref**: BIL-004/007
- **Iraupena**: 0:04:59. **Hasi**: 00:11:10. **Bukatu**: 00:16:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Polizia lehen aldiz sartzen zen Frantziako Iraultzaz geroztik eliza batean. Marc Legassek "itzultzaile lana" egiten zuen horma baten hankalatraba jarrita, nahiz eta eurek ongi ulertu frantsesa. Barre asko egin zuten. Gauean, organo-kontzertuak ematen zituen.

72. Leizaola lehendakaria Monzon gose-grebalaria ikustera Baionako katedralera

- **Erref**: BIL-004/009
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:16:25. **Bukatu**: 00:19:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Baionako katedralean gose-greban zeudela, Jose Maria Leizaola l"Lehendakari zaharra" etorri zen Telesforo Monzon ikustera. Auzo-lotsa sentitu ei zuen. Leizaolak ikusi nahi omen zuen anabasa hartan bere kide batek nola jokatzen zuen. Eta Julenentzat harrigarriena edo penagarriena, ez zitzaiola hurbildu ere egin Telesforori.

73. PNVkoen ikusmina eta harridura mugimenduen aurrean

- **Erref**: BIL-004/011
- **Iraupena**: 0:02:31. **Hasi**: 00:19:52. **Bukatu**: 00:22:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
PNVkoek ikusten zuten mugimendu berri eta erakargarriak ari zirela sortzen, ETA hegoaldean eta Enbata Iparraldean, eta elkarrekin ondo konpontzen zirela. Eta beren mezua, berriz, zaharkitua zegoela. Orain ulertzen du Leizaolaren ikusmina giro berri haren aurrean.

74. Dapena Amigo Espainiako koronela Itsasuko Aberri Egunean

- **Erref**: BIL-004/013
- **Iraupena**: 0:03:49. **Hasi**: 00:22:36. **Bukatu**: 00:26:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Dapena Amigo koronela, SIM (Servicio de Inteligencia Militar) delakoaren kidea, Itsasuko Aberri Egunean identifikatu zuten jende artean. Harrapatu, haritz baten aurrean inguratu, eta zartada bat edo beste eman zioten. Pareta baino zuriago ei zegoen. Zenbait gauza erran, eta askatu egin zuten. Han joan zen bere txoferrarekin autoan.

75. Leizaolaren alabekin erdaraz egin behar

- **Erref**: BIL-004/014
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 00:26:25. **Bukatu**: 00:28:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Euskara » Euskararen egoera
- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Itsasuko ekitaldia amaituta gero, Leizaolaren bi alaba aurkeztu zizkioten. Hitz egiterakoan jabetu zen lehendakariaren alabek ez zekitela euskararik. Harrituta geratu ziren bera eta han gertatu ziren besteak.

76. Erakundeen sortzaileen artean hegoaldera pasatzen zen bakarra

- **Erref**: BIL-004/017
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:32:00. **Bukatu**: 00:33:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Ez zaio horretaz mintzatzea gustatzen, baina galdetzen diotenean erantzun behar izaten du. Bera izaten zen erakundearen sortzaileetarik hegoaldera pasatzen zen bakarra, eta hirugarren, laugarren eta bosgarren bilkuretan egon zena.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-25

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com